Oproep:

Actieprogramma klimaatadaptieve bouwprojecten in stedelijk gebied

Meld nu uw bouwproject aan voor het Actieprogramma klimaatadaptieve bouwprojecten in stedelijk gebied. Daarin bundelen overheden, opdrachtgevers, bouwbedrijven en kennisinstellingen hun krachten om werkbare en opschaalbare oplossingen voor klimaatadaptief bouwen te ontwikkelen.

Waarom?

Steden zijn kwetsbaar voor de effecten van klimaatverandering: wateroverlast, hitte, droogte, wind. Tegelijkertijd staan veel gemeentes voor grote bouwopgaves. Variërend van rioolvervanging en nieuwbouw van woningen tot grootschalige duurzame renovatie en herinrichting van bijvoorbeeld stationsgebieden. Dit biedt grote kansen om, overal waar de schop de grond in gaat, dat op een klimaatadaptieve manier te doen. Hiervoor is innovatie nodig in de inrichting van de stad, in de gebruikte bouwmaterialen en –concepten en in de manier van samenwerken tussen opdrachtgever en opdrachtnemer bij bouwprojecten. Klimaatadaptatie staat hoog op verschillende agenda's, maar de praktijk bij concrete projecten laat soms te wensen over.

Wat willen we bereiken?

In het *Actieprogramma klimaatadaptieve bouwprojecten in stedelijk gebied* willen Platform31, Wageningen Environmental Research (Alterra), Bouwend Nederland, de Unie van Waterschappen en de Bouwcampus:

1. de best mogelijke klimaatadaptieve oplossingen creëren voor individuele, concrete bouwopgaven (adaptatieprojecten);
2. algemene lessen trekken uit deze adaptatieprojecten die breed toepasbaar zijn in de uitvoering van de totale bouwopgave in Nederland.
3. deze lessen verspreiden en verankeren in het beleid en werkwijzen van gemeenten en andere betrokken partijen zodat klimaatadaptatie een integraal onderdeel gaat uitmaken van de bouwopgaven.

Welke projecten zoeken we?

Voor het actieprogramma zijn we op zoek naar een aantal concrete projecten. Omdat de praktijk bestaat uit een grote diversiteit aan bouwopgaves die we vertegenwoordigd willen zien in het programma, selecteren we projecten:

- die in **stedelijk gebied** zijn gelegen; waterberging, hitte en droogte manifesteren zich hier op een hele andere manier dan in het buitengebied of in kleine dorpen
- die voor een **verschillende opgave** staan; zoals vervanging riolering, nieuwbouw, renovatie of herontwikkeling bestaande bebouwing, vernieuwing openbare ruimte en aanpassing of vernieuwing van elementen uit het watersysteem (zoals duikers, gemalen, leidingen) en het verduurzamen van de woningvoorraad van woningcorporaties
- die in verschillende gebieden van Nederland liggen **met verschillende bodem, ondergrond, en landschap;** verschillen in bijvoorbeeld bodemtype of reliëf zorgen voor uiteenlopende problematiek en maken dat oplossingen soms wel en soms niet effectief zijn
- niet dusdanig uniek zijn dat ze nergens anders voorkomen, de resultaten moeten **vertaalbaar/opschaalbaar** zijn naar andere regio's en steden
- die in **verschillende fase van uitvoering** zijn:
  - inspiratieprojecten die (nagenoeg) afgerond of in uitvoering zijn en waarin klimaatadaptieve processen en maatregelen onderdeel zijn van het project
  - adaptatieprojecten die binnenkort in uitvoering gaan of zich in de planningsfase bevinden; projecten waarin klimaatadaptieve processen en maatregelen kunnen worden opgenomen.

Deze selectie maakt het mogelijk om te leren van projecten die al ver gevorderd maar ook om nieuwe benaderingen uit te proberen in projecten die nog in de planningsfase zijn. Op deze manier raken we met de projecten alle verschillende bouwsectoren en zorgen we ervoor dat de verschillende partijen die bij bouwopgaves betrokken zijn - als sector - van en met elkaar leren.

Welke thema's stellen we voor?

Aan de hand van een aantal concrete bouwopgaven willen we diverse thema's behandelen die van belang zijn voor het klimaatadaptief bouwen in de stad.

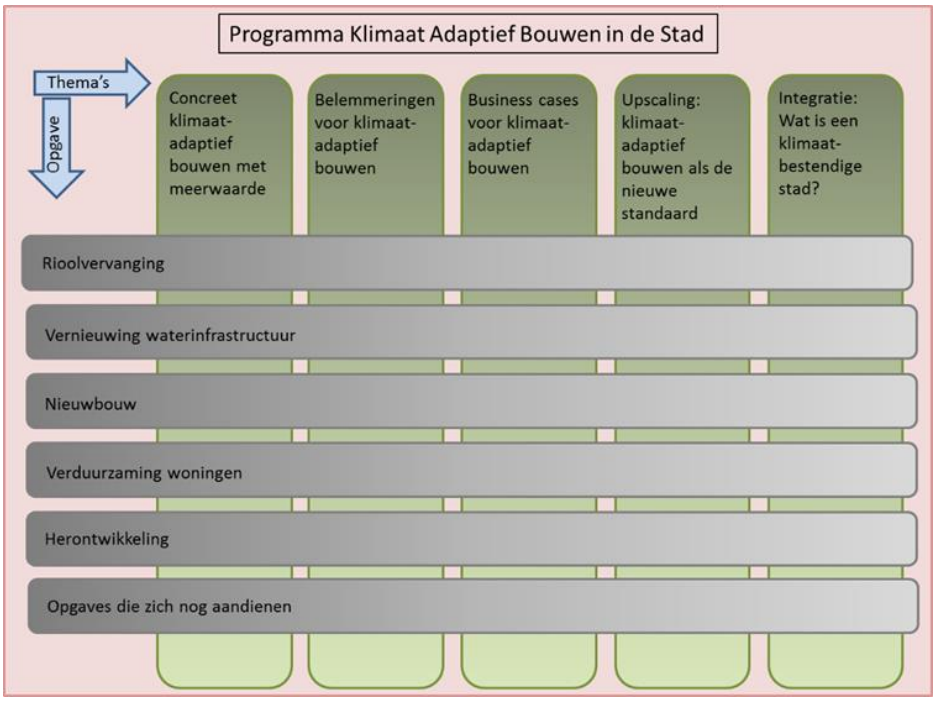

1. **Concreet klimaatadaptief bouwen met maatschappelijk meerwaarde.** Belangrijke vragen binnen dit thema zijn: wat zijn concrete klimaat-robuuste inrichtingsmaatregelen en oplossingen voor de bouwopgaves waar we voor staan? En zijn daarbij ook keuzes mogelijk die maatschappelijke of stedelijke meerwaarde creëren op andere dossiers dan dat van klimaatadaptie? Hierbij speelt de landschappelijke ligging van steden een belangrijke rol omdat ondergrond en reliëf een grote rol spelen in welke maatregelen waar effectief zijn.
2. **Wat zijn belemmeringen voor klimaatadaptief bouwen?** Het meenemen van klimaatadaptatie bij bouw- en vervangingsopgaven is niet vanzelfsprekend. De verantwoordelijkheden zijn vaak niet duidelijk en verdeeld over verschillende stakeholders, bovendien is vaak sprake van split-incentives. Partijen die overlast of schade ervaren, zijn vaak niet dezelfde als die iets aan het probleem kunnen doen.
3. **Welke business cases of modellen maken klimaatadaptief bouwen tot een economisch interessante optie?** Uit een studie van Kluck et al. (2017) blijkt dat klimaatbestendige oplossingen voor de inrichting van straten in de stad helemaal niet per definitie duurder zijn. Ook voor andere bouwopgaves zou het goed zijn om met de juiste partners op zoek te gaan naar klimaatadaptieve varianten die ook vanuit economische perspectief gunstig uitkomen ten opzichte van de traditionele varianten, hetzij door goedkopere aanleg, hetzij door goedkoper beheer.
4. **Opschalen: klimaatadaptief bouwen als de nieuwe standaard.** Om dit te bewerkstelling maken we de lessen en resultaten uit dit programma breed bekend. Dat doen we via dossiers op (reeds bestaande) websites over klimaatadaptatie en bouwen, via het actief betrekken van een steeds breder netwerk in het werkveld van stedelijke bouw en inrichting en door contact en eventuele samenwerking tussen de cases.
5. **Wat is een klimaatbestendige stad?** Dit is de overkoepelende vraag die steeds terugkeert als het gaat over klimaatadaptieve oplossingen voor individuele bouwprojecten in de stad. Hoe past dit bouwproject in het integrale beeld van een klimaatbestendige stad? In dit programma proberen we met de informatie die we binnen en buiten de adaptatieprojecten verzamelen (m.b.t. thema's 1 t/m 4) een antwoord te vinden op deze vraag.

Deze thema's zijn niet in steen gebeiteld, deelnemende projecten bepalen mee welke thema's belangrijk zijn voor dit programma.

Waarom meedoen?

De bouwopgaves worden wellicht ook zonder een programma klimaatadaptief bouwen uitgevoerd. Maar klimaatadaptatie zal dan in veel gevallen niet voldoende zijn verankerd. Elk project kan dan zelf het wiel uitvinden, maar van elkaar leren blijkt heel effectief. Wij willen samenhang creëren en partijen die in de adaptatieprojecten aan de slag zijn verder helpen. Dat kan door onderling gebruik te maken de expertise in de verschillende projecten en het ontwikkelen en inzetten van nieuwe kennis waar dat nodig is.

Veelgehoorde vragen gaan over een integrale visie op hoe een klimaatadaptief stedelijk gebied er eigenlijk uitziet. Of over de onmogelijkheid van innovaties door belemmeringen in regelgeving (onder andere met betrekking tot aanbesteding) en over of klimaatbestendig bouwen altijd duurder is. Deze, en mogelijke andere overkoepelende vragen, willen we in dit programma oppakken, gevoed door de ervaringen in de inspiratie- en adaptatieprojecten. De resultaten dragen bij aan de algemene kennisontwikkeling in Nederland. Met als uiteindelijke doel om klimaatadaptief bouwen te 'mainstreamen'.

Wat gaan we doen?

We stellen voor om in aantal stappen te komen tot een klimaatbestendig bouwproject:

Werving en selectie

In deze fase spreken we met de partijen die interesse hebben en selecteren we de projecten die meedoen in het actieprogramma (criteria voor selectie noemden we hierboven).

Voorbereiding per project

Elk adaptatieproject krijgt een begeleider vanuit het programmateam. Samen bereid u het adaptatieproject verder voor. De fase waarin het project zich bevindt speelt een specifieke rol binnen het programma. Uit vergevorderde inspiratieprojecten kunnen we lessen trekken die we bijvoorbeeld naar beleidsaanbevelingen kunnen vertalen. En adaptatieprojecten in de planningsfase kunnen worden gebruikt om nieuwe benaderingen uit te proberen. Per project bepalen we waaraan behoefte is. Denk hierbij aan een klimaatatelier, een stresstest, een creatieve sessie met betrekking tot oplossingsrichtingen die maatschappelijke meerwaarde creëren, of juist een economisch interessante business case opleveren.

Uitvoering

De adaptatieprojecten gaan aan de slag met wat in de voorbereiding is bedacht. Dit kan per case zeer verschillend zijn. Regelmatig is er contact tussen de betrokken partijen in de projecten en het programma om de voortgang te monitoren, lessen te trekken uit wat wel en niet goed blijkt te gaan, hoe daarmee om te gaan en hoe we vanuit het programma daarin kunnen ondersteunen.

Bijeenkomst met alle projecten

We organiseren de komende jaren een aantal brede bijeenkomsten met de verschillende stakeholders waar alle projecten aanwezig zijn. Tijdens deze bijeenkomsten gaan we in op de verschillende klimaatadaptatietrends en we behandelen lessen uit andere en eerdere trajecten rondom klimaatbestendig bouwen. Ook gaan we in op de verschillende tools en instrumenten die kunnen helpen om de klimaateffecten op lokaal niveau in kaart te brengen en bijbehorende oplossingen te analyseren. Tijdens deze bijeenkomsten komen de verschillende adaptatieprojecten aan bod.

De lessen die we tijdens de uitvoering van dit programma leren, presenteren we tijdens een slotbijeenkomst en delen we daarna zo breed mogelijk. Hierbij denken we in ieder geval aan dossiers op (reeds bestaande) websites over klimaatadaptatie en bouwen, aan het actief betrekken van een steeds breder netwerk in het werkveld van stedelijk bouw en inrichting bij onze workshops.

Planning

Vooralsnog gaan we ervan uit dat het programma loopt van 2018 – 2020. Projecten die in deze periode aan de orde zijn kunnen zich melden om mee te doen. Afhankelijk van de planning van de geselecteerde adaptatieprojecten zal de programmaplanning worden aangepast.

Kosten

Van de deelnemende adaptatieprojecten vragen we een bijdrage tussen € 5.000 en € 15.000,- (ex btw) voor begeleiding, ondersteuning en ontwikkeling afhankelijk van de behoefte en de fase waarin het project zich bevindt. Van de inspiratieprojecten wordt geen bijdrage gevraagd. De overige kosten worden gefinancierd door o.a. de Ministeries van IenW en BZK.

Meer informatie en aanmelden

Voor meer informatie over dit programma en voor aanmelding kunt u terecht bij:

Gerben Mol (Wageningen Environmental Research, gerben.mol@wur.nl of 06-20403384)
Martijn Kramer (Platform31, martijn.kramer@platform31.nl of 06-83171481)